

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: СУТНІСТЬ І СПЕЦИФІКА

У сучасних умовах розвитку передових технологій в сфері освіти постає актуальним вибір найбільш прийнятних і доступних для студентів. Заклади вищої освіти постійно вдосконалюють свої засоби надання освітніх послуг, створюючи необхідні умови для успішної реалізації особистісного потенціалу кожного студента та забезпечення якості освіти в цілому.

Педагогічна взаємодія викладача і студента у вищій школі виступають першоосновою й найважливішою умовою професійного становлення майбутнього фахівця. Її характер обумовлюється рівнем розвитку культури міжособистісних відносин, ефективністю організації особистісного простору в умовах академічного освітнього середовища, генезисом суб'єктності в процесі професійно-змістовної навчальної взаємодії. У рамках цієї взаємодії здійснюється інтерактивне навчання, що забезпечує зникнення асиметричності позицій викладача і студента, сприяє формуванню суб'єкт-суб'єктних відносин між ними, дотриманню діалогічних форм взаємодії.

Використання інтерактивного навчання, як спеціальної форми організації інтелектуально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, створює комфортні умови засвоєння професійних знань, умінь і навичок, формування загальних і фахових компетентностей, розвитку професійного світогляду. Інтерактивність у сучасній системі вищої освіти в світі виступає невід'ємною характеристикою її якості, що безсумнівно актуалізує означену проблему.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що питанню інтерактивного навчання студентів у вищій школі присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Серед них особливої уваги заслуговують наукові дослідження Ю. Бистрової, Л. Горбунов, І. Доброскок, В. Коцури, В. Кременя, М. Лисенка, С. Нікітчиної, Т. Носенко, Д. Остапчук, С. Пролеєва, П. Сауха, В. Ягоднікової та ін.

Проте потрібно зазначити, що професійна підготовка фахівців у закладах вищої освіти світу, й України зокрема, зазнає змін під впливом стрімкого розвитку науки, використання інноваційних інформаційних технологій, зміни характеру соціальних відносин в умовах глобалізації та інтеграції країн, що викликає посилення інтересу дослідників до даної проблеми.

Мета нашого дослідження полягає у вивченні та науковому обґрунтуванні сутності та специфіки інтерактивного навчання у вищій школі в сучасних умовах трансформації вищої освіти в Україні.

Особливості педагогічного процесу у закладах вищої освіти пов'язані, насамперед, з вимогами, які висуває сучасне інформаційне суспільство до фахівців вищої кваліфікації. Мета вищої освіти сьогодні – це підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство у навчанні, вихованні та науково-методичній роботі; виховання в молоді довіри до динамічних знань та усвідомлення потреби розвитку своїх творчих здібностей.

Ефективність модернізації навчально-виховного процесу визначається не лише готовністю і спроможністю викладачів впроваджувати новітні досягнення педагогічної науки у практику вищої школи, але й рівнем компетентності з формування суб'єкт-суб'єктних відносин зі студентами.

«Суб'єкт-суб'єктні відносини у вищій школі – це спеціально організована під керівництвом викладача творча, морально-естетична взаємодія суб'єктів педагогічного процесу, спрямована на досягнення мети професійної освіти, зумовлена соціально й

психологічно всією системою суспільних відносин, загальнолюдських і національних цінностей, що відповідає певному етапу розвитку суспільства» [4, с. 141].

Одним із механізмів функціонування суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача і студента у вищій школі є інтерактивне навчання.

Інтеракція (від англ. *interaction*, лат. *inter* - між і *actio* діяльність) визначається у психолого-педагогічній науці як міжособистісна комунікація, безпосередній взаємовплив однієї людини на іншу, або групи людей та безперервний діалог.

У процесі змістовно-порівняльного аналізу наукових джерел нами виявлено, що інтерактивне навчання розглядається науковцями як процесуальна характеристика навчання, як технологія навчання, як форма організації інтелектуально-пізнавальної діяльності та як метод навчання.

Так, Ю. Бистрова розглядає інтерактивне навчання в контексті «освітньо-навчальних інновацій, які пов'язані з активним процесом створення, поширення нових методів і засобів (нововведень) для вирішення дидактичних завдань підготовки фахівців у гармонійному поєднанні класичних традиційних методик та результатів творчого пошуку, застосування нестандартних, прогресивних технологій, оригінальних дидактичних ідей і форм забезпечення освітнього процесу» [1; с. 28]. При цьому сутність діалогово-комунікаційних технологій становить сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня.

І. Мельничук вважає, що під інтерактивним навчанням у вищій школі слід розуміти партнерську технологію, або технологію співпраці, в основі якої лежить педагогіка співробітництва: напрямом педагогічного мислення і практичної особистісно зорієнтованої діяльності, метою якого є створення умов для самореалізації суб'єктів педагогічного процесу [3].

Н. Волкова приходить до висновку, що сутність інтерактивного навчання полягає в організації постійної взаємодії всіх учасників навчального процесу, жоден з яких не залишається пасивним, оскільки поставлений у ситуацію дійового пізнання в режимі співпраці. Аналізуючи свої дії та дії своїх партнерів, кожен може змінювати модель своєї поведінки, більш усвідомлено засвоювати необхідні знання та вміння, відчувати себе в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності [2].

Ми поділяємо думки вчених і вважаємо за потрібне додати, що інтерактивне навчання у вищій школі є механізмом подолання стереотипів викладачів у відносинах зі студентами, спрямування взаємодії на інтенсифікацію навчального процесу та активізацію інтелектуально-пізнавальної діяльності студентів в умовах фахової підготовки. У зв'язку з цим важливим є осмислення викладачем сутності інтерактивного навчання, його структури, змістового наповнення при викладанні окремих дисциплін, оволодіння мистецтвом співпраці й співтворчості.

Вищезазначене приводить нас до висновку, що *інтерактивне навчання у вищій школі* доцільно розглядати як процес активної партнерської діалогічної комунікації в системі «викладач-студент», «студент-студент» в умовах психологічного комфорту і взаєморозуміння, де викладач виконує функції консультанта, координатора інтерактивного спілкування, а студенти виявляють інтелектуальну самодостатність та успішність при виконанні поставлених завдань.

Аналіз наукових джерел показує, що інтерактивне навчання має ряд важливих характеристик, а саме:

- можливість опанування великого обсягу нового матеріалу за короткий час;
- підвищена активність кожного учасника у процесі роботи, де відпрацьовується вміння працювати у групі (команді);

- наявність партнерських відносин суб'єктів навчання;
- формування позитивного ставлення до опонента;
- формування та напрацювання навичок толерантного спілкування, де кожен має можливість пропонувати свою думку;
- спеціальна організація та різноманітність форм роботи;
- створення комфортних та сприятливих умов навчання;
- розвиток ініціативності студента;
- розвиток здібності самостійно приймати рішення, знаходити нестандартні варіанти розв'язання виховних особистісно орієнтованих ситуацій;
- майбутній фахівець відчуває власну успішність, набуває статусу суб'єкту взаємодії, приймає участь в процесі навчання на засадах власної освітньої траєкторії [1; 2].

Організація інтерактивного навчання у вищій школі сприяє, на думку Н. Волкової, зближенню аудиторного навчання з практикою професійної діяльності. При цьому важливими стають такі чинники:

- студент потрапляє до такого навчального середовища, де він займає активну пізнавальну позицію і у співпраці з викладачем та однокурсниками і розвивається як суб'єкт діяльності;
- створюються можливості для об'єднання навчальної активності студента з його професійною діяльністю, і тим самим – для формування його професійної компетентності [2].

У ході наукового пошуку нами визначено, що специфіка інтерактивного навчання у вищій школі полягає не тільки в обміні пізнавальною інформацією, позитивними емоціями й почуттями на основі діалогу викладача і студентів в процесі виконання інтелектуально-пошукових завдань, але й в свідомому, інтенсивному, продуктивному розвитку й саморозвитку студентів та особистісно-професійному самовдосконаленні викладача.

На сьогодні у вищій школі переважно використовуються такі методи інтерактивного навчання як дискусія, дебати, професійний діалог, сократівська діалогічна евристика, тренінг, ситуаційні задачі, тестування, кейс-метод, метод фасилітації, гейміфікація, ментальні карти, брейнстормінг, сторітеллінг, коучинг, скрайбінг, метод проектів, «перевернутий клас», проблемні та творчі завдання та ін. [1]. Увесь комплекс методів інтерактивного навчання спрямований на оптимізацію професійної підготовки фахівця, оновлення фахової освіти.

Таким чином, сучасне інтерактивне навчання у вищій школі надає реальні можливості для більш якісного засвоєння професійних знань, формування умінь і навичок та досягнення загальних і фахових компетентностей при підготовці кваліфікованих кадрів у різних сферах діяльності.

Список використаних джерел

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1. С. 27–33.
2. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
3. Мельничук І. М., Романишина Л. М. Діалогічність інтерактивного навчання майбутніх фахівців у вищій школі. *Вісник Національного університету оборони України*. 2013. Вип. 2. С. 95–100.
4. Хоменко А.В. Підготовка майбутнього вчителя до формування суб'єкт-суб'єктних відносин з учнями. *Педагогічні науки: наук. журнал*. ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2021. Вип. 78. С. 140–147.